

Hallintovaliokunta

Valtioneuvoston selvitys: Vuoden 2026 ennakkovaikuttamispainopiste: puolustus ja rajaturvallisuus

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selvitys: Vuoden 2026 ennakkovaikuttamispainopiste: puolustus ja rajaturvallisuus (E 12/2026 vp): Asia on saapunut hallintovaliokuntaan mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- EU-erityisasiantuntija Anna Kemppi, valtioneuvoston kanslia
- EU-erityisasiantuntija Anne Lamminmäki, valtioneuvoston kanslia
- rajaturvallisuusasiantuntija, everstiluutnantti Jesse Seppälä, sisäministeriö

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- ulkoministeriö

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Ehdotus

Valtioneuvosto on määrittänyt vuoden 2026 EU-ennakkovaikuttamisen painopisteet aiemmin eduskunnalle annetussa valtioneuvoston selvityksessä (E 101/2025 vp). Mainitussa selvityksessä määritettyjä ennakkovaikuttamisen painopisteitä ovat muun muassa puolustus ja rajaturvallisuus. Nyt annetussa selvityksessä on kyse puolustukseen ja rajaturvallisuuteen liittyvien ennakkovaikuttamiskantojen päivittämisestä. Lisäksi selvityksessä muodostetaan ennakkovaikuttamiskantoja tulevaan EU:n turvallisuusstrategiaan.

Valtioneuvoston kanta

Asiakokonaisuudesta aiemmin asioissa E 101/2025 vp, E 33/2025 vp, E 35/2025 vp, EJ 6/2025 vp, E 2/2026 vp, E 73/2025 vp, U 74/2025 vp, E 58/2023 vp, E 35/2024 vp, E 16/2025 vp, E 39/

Valiokunnan lausunto HaVL 8/2026 vp

2025 vp, E 77/2025 vp, E 31/2024 vp ja U 54/2025 vp muodostettuja kantoja täydennetään seuraavasti:

Puolustus

Suomi katsoo, että EU:n tulisi vahvistaa omaa puolustusvalmiuttaan ja toimintakykyään kriisitilanteissa. Suomelle on keskeistä edistää Euroopan omaa vastuunkantoa ja kyvykkyyttä sekä EU:ssa että Natossa. Suomelle lähtökohtana on vahva kansallinen puolustuskky.

Suomi korostaa Euroopan puolustusteollisen pohjan kehittämisessä puolustusteollisen tuotannon entistä laajempaa maantieteellistä kattavuutta ja tuotantokapasiteetin lisäämiseen tähtääviä toimia.

Puolustusvalmiuden ja puolustusteollisen kapasiteetin kehittämisen ohella tulisi kiinnittää huomiota EU:n päätöksentekokykyyn kriisitilanteissa ja tämän harjoitteluun. Suomelle on keskeistä painottaa Suomen asemaa itäisen etulinjan maana ja siihen liittyviä uhkia myös harjoitustoiminnassa.

Suomi suhtautuu avoimesti mahdolliseen keskusteluun EU:n sotilasarakenteiden kehittämisestä nykyisen toimintaympäristön muutosten myötä. Suomi jatkaa aktiivista osallistumista suorituskkyjen kehittämistä koskevaan työhön eri kokonaisuuksissa. Tavoitteena on hyödyntää mahdollisimman tehokkaasti EU:n tarjoamia yhteistyömahdollisuuksia.

Suomi pitää tarkoituksenmukaisena, että osana EU:n puolustusteollisuuden sisämarkkinoiden kehittämistä EU:n mahdollisuuksia edistää puolustustarvikkeiden vientiä kolmansiin maihin selvitetäisiin. Ennakkovaikuttamistyössä Suomi tunnistaa EU:n perussopimuksista seuraavat rajoitukset sille, että unionin talousarvioista rahoitettaisiin jäsenvaltioiden puolustustarvikehankintoja. Suomi edistää sitä, että EU-rahoitusta voitaisiin mahdollisimman laajasti hyödyntää kaksikäyttöhankintoihin. Ennakkovaikuttamistyössä Suomi tunnistaa Rajavartiolaitoksen EU-tasolla poikkeuksellisen kaksoisroolin ja edistää sen huomioimista tulevissa EU-aloitteissa.

Suomi pitää erityisen tärkeänä, että EU jatkaa vahvoja panostuksia puolustusteollisuuden ja kaksikäyttötuotteiden TKI-toimiin ja tuotantokapasiteetin nostoon.

Rajaturvallisuus

Suomella unionin itäisen laidan jäsenmaana on erityinen intressi painottaa vahvoja ulkorajoja. Tämän vuoksi on tärkeää, että unionissa jatketaan työtä laadukkaan ja kustannustehokkaan rajaturvallisuusjärjestelmän kehittämiseksi Euroopan yhdenmety rajaturvallisuusmallin mukaisesti. Suomelle on keskeistä, että itäisen laidan erityistarpeet huomioidaan.

Suomi kiinnittää huomiota siihen, että Venäjän hyökkäyssodan myötä muuttunut turvallisuusympäristö on muuttanut ja moninaistanut myös rajaturvallisuuden toimintaympäristöä paitsi kansallisesti myös unionitasolla.

Valiokunnan lausunto HaVL 8/2026 vp

Unionitason rajaturvallisuusyhteistyötä tulee kehittää siten, että uudet ja nousevat uhat ja niiden vaikutukset rajaturvallisuuteen huomioidaan oikea-aikaisesti. Rajaturvallisuusviranomaisilla tulee olla entistä parempi tilannekuva ja valmius toimivaltansa puitteissa ennakoida ja toimia erilaisissa hybridi-vaikuttamisen tilanteissa, kuten mm. muuttoliikeseen käyttö, vihamielisten droonien tunnistaminen ja torjunta sekä merelliseen kriittiseen infrastruktuuriin liittyvät uhat. Unionissa tehtävillä toimilla ja mm EU-virastoilla (esim. Frontex ja Europol) on hybridiuhkiin vastaamisessa jäsenvaltioiden toimintakykyä kokonaisvaltaisesti tukeva rooli. Suomi pitää tärkeänä, että välineellistettyä maahantuloa torjutaan tehokkaasti koko EU:n ulkorajalla, erityisesti EU:n itäisellä maaukrajalla. Hybridi-vaikuttamiskeinona käytettävään laajamittaiseen maahantuloon on vastattava torjumalla tulijat rajalla ja tehostamalla paluuta kolmansiin maihin.

Suomi pitää tärkeänä, että jäsenmaiden lainvalvontaviranomaisten toimintaedellytyksiä merellisissä poikkeustilanteissa yhtenäistettäisiin ja tehostettaisiin. Tältä osin unionilla voisi olla tukeva rooli kansainvälisen merioikeuden ja merioikeusyleissopimuksen tulkintaan liittyvissä kysymyksissä.

On tärkeää, että tulevalla rahoituskehyskaudella sisäasioiden rahoitusta voitaisiin sen tavoitteiden puitteissa käyttää joustavasti ja kustannustehokkaasti viranomaisyhteistyön tukemiseen varmistaen toimintavalmiudet edelleen heikentyvässä uhkaympäristössä sekä kriisiaikoina. Etenkin Suomen itäisillä raja-alueilla turvallisuutta vahvistavat investoinnit tukevat myös alueellista elinvoimaa.

EU:n monivuotista rahoituskehystä koskeviin ehdotuksiin jo sisällytetyllä varautumisen periaatteella on myös nähtävissä turvallisuusvaikutusten lisäksi välillisiä elinvoimavaikutuksia.

Ennakkovaikuttaminen Euroopan unionin tulevaan turvallisuusstrategiaan

Suomen ennakkovaikuttamistyössä huomioidaan johdonmukaisuus kansallisen ulko- ja turvallisuuspoliittisen ajankohtaissselonteon päivittämisen kanssa, sillä merkittävä osa ajankohtaissselonteon sisällöstä kytkeytyy Suomen toimijuuteen Euroopan turvallisuuden vahvistamiseksi.

Demokratia, oikeusvaltioperiaate sekä perus- ja ihmisoikeudet ovat unionin kaiken toiminnan perusta. Suomi vaikuttaa aktiivisesti EU:n tulevaan turvallisuusstrategiaan. Suomi katsoo, että unionin sisäistä ja ulkoista turvallisuutta tulisi kehittää kokonaisvaltaisesti ja synergioita hyödyntäen. EU:n tulee vahvistaa kykyään vaikuttaa turvallisuusympäristöön myönteisesti. On tärkeää, että EU:lla olisi käytössään laaja ja tehokas keinovalikoima erityyppisten uhkien vähentämiseen ja torjumiseen.

Suomelle on keskeistä, että kansainvälinen järjestys pohjautuu sääntöihin, ei voimankäyttöön. Suomi vahvistaa monenkeskistä sääntöpohjaista järjestelmää. Suomi pitää tärkeänä, että strategiassa tultaisiin huomioimaan keskeisesti Venäjän hyökkäyssodan vaikutukset. Venäjä muodostaa pitkäkestoisen uhan EU:lle, sen jäsenvaltioille ja Natolle. Suomelle EU:n itäisen laidan etulinjamaana on tärkeää, että Venäjän pitkäkestoinen uhka säilyy EU:n strategisten linjausten lähtökohtana ja etenkin puolustusta ja ulkorajaturvallisuutta koskevien toimien perustana.

Valiokunnan lausunto HaVL 8/2026 vp

Vuonna 2025 annetut varautumisunionistrategia, sisäisen turvallisuuden strategia ja puolustuksen valkoinen kirja tulisi huomioida osana turvallisuusstrategiavalmistelua johdonmukaisen lähestymistavan varmistamiseksi.

Turvallisuuden rakentamisessa tulee panostaa myös kumppanuus- ja liittolaissuhteiden tiivistämiseen. EU:n lähestymistavan tulee olla rakentava ja yhteistyölähtöinen.

Turvallisuusstrategiassa olisi tärkeää päivittää EU:n tavoitteita transatlanttisissa suhteissa, jotka ovat EU:lle tärkeitä sekä talouden, turvallisuuden että puolustuksen kannalta.

Suomi katsoo, että EU:n tulisi vahvistaa kykyään vastata laaja-alaisesti kriisitilanteisiin tarvittaessa myös itsenäisesti. Suomi suhtautuu avoimesti tästä käytävään keskusteluun.

Suomi katsoo, että ulkoisen ja sisäisen turvallisuuden rajapintojen huomioiminen on edellytys unionin turvallisuuden kokonaisvaltaiselle kehittämiselle. Sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden rajapinnat ovat merkityksellisiä mm. unionin ulkorajaturvallisuuden parantamisessa, terrorismin ja kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden torjunnassa ja laittoman maahantulon torjunnassa sekä hybridiuhkiin vastaamisessa.

Suomi korostaa Ukrainan vahvan tuen jatkumisen merkitystä myös Euroopan turvallisuuden kannalta, sillä Venäjän hyökkäyssodalla Ukrainaan on välitön vaikutus Euroopan turvallisuuteen.

Arktisen alueen turvallisuus vaikuttaa koko Euroopan turvallisuuteen ja se tulee integroida EU:n yhteiseen ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaan ja muihin relevantteihin politiikkoihin. Arktisena maana Suomelle on tärkeää, että tulevassa turvallisuusstrategiassa tunnustettaisiin arktiseen turvallisuuteen liittyvät erityiskysymykset ja kiinnitettäisiin huomiota laajaan turvallisuuteen ml. rajaturvallisuuteen.

Suomelle olisi olennaista, että strategiassa huomioitaisiin arktisen alueen merkityksen vahvistuminen ja siihen liittyvät jaetut turvallisuusintressit. EU:n toimilla tulisi edistää arktista politiikkaa osana tätä kokonaisuutta sekä kansallista, että Natossa tehtävää työtä täydentäen ja tukien.

Suomelle on tärkeää se, että turvallisuusstrategiassa huomioitaisiin ja määriteltäisiin kattavasti siviili- ja puolustusviranomaiset ja niiden rooli sekä yhteistyö turvallisuuden varmistamisessa niin normaaliaikoina kuin häiriö- ja poikkeustilanteissa.

Suomi tukee EU:n ja Naton kumppanuuksien syventämistä, täydentäen kansallisia sekä Naton toimia koskien pelotteen ja puolustuksen vahvistamista arktisella alueella. Suomi painottaa EU:n puolustusaloitteissa arktiseen toimintaympäristöön soveltuvien sotilaallisten suorituskykyjen kehittämistä, sotilaallisen liikkuvuuden vahvistamista arktisella alueella sekä tilannekuvan vahvistamista.

Suomi pitää tärkeänä, että tulevassa EU:n turvallisuusstrategiassa olisi kokonaisvaltainen lähestymistapa, jossa huomioidaan EU:n strateginen kilpailukyky, ml. haitallisista

Valiokunnan lausunto HaVL 8/2026 vp

riippuvuuksista irrottautuminen, kattavien kauppa- ja teknologiakumppanuuksien syventäminen, taloudellisen turvallisuuden vahvistaminen ja kriittisten raaka-aineiden saatavuus.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

Suomen ennakkoaiheuttamisen painopisteiksi EU:ssa on vuodelle 2026 aiemmin määritelty puolustus ja rajaturvallisuus, Ukrainan tukeminen sekä strategisen kilpailukykyyn vahvistaminen (E 101/2025 vp). Käsiteltävänä olevassa valtioneuvoston selvityksessä on kyse puolustukseen ja rajaturvallisuuteen liittyvien ennakkoaiheuttamiskantojen päivittämisestä. Lisäksi E-kirjeessä muodostetaan ennakkoaiheuttamiskantoja EU:n turvallisuusstrategiaan, joka on määrä antaa kesällä 2026 ja jolla on tarkoitus vastata viimeaikaisiin geostrategisiin ja geopoliittisiin muutoksiin. Hallintovaliokunta keskittyy toimialansa huomioon ottaen rajaturvallisuuteen ja turvallisuusstrategiaan liittyviin näkökohtiin.

Valtioneuvoston selvitys liittyy useisiin aiemmin annettuihin U-kirjelmiin ja E-kirjeisiin. Hallintovaliokunta on antanut asiakokonaisuuteen liittyen aiemmin lausunnon esimerkiksi EU:n varautumisunionistrategiasta (HaVL 13/2025 vp), EU:n monivuotisesta rahoituskehiksestä (HaVL 10/2024 vp ja HaVL 27/2025 vp), Suomen EU-avaintavoitteista (HaVL 6/2024 vp), Schengen-alueen kehittämisestä (HaVL 12/2024 vp) ja eurooppalaisen raja- ja merivartioston kehittämisestä (HaVL 22/2025 vp). Lisäksi valiokunta on käsitellyt komission tiedonantoa muuttoliikkeen käyttämiseen aseena liittyvien hybridiuhkien torjumisesta ja turvallisuuden vahvistamisesta EU:n ulkorajoilla (E 16/2025 vp) mietinnössään HaVM 14/2025 vp — HE 18/2025 vp, jossa on kysymys väliaikaisista toimenpiteistä välineellistetyn maahantulon torjumiseksi annetun lain voimassaoloajan jatkamisesta. Valiokunta viittaa näihin aiempiin kannanottoihinsa.

Rajaturvallisuus

Suomen ja Euroopan turvallisuusympäristö on erityisesti Venäjän hyökkäyssodan vuoksi muuttunut perustavanlaatuisesti ja pitkäkestoisesti. Turvallisuusympäristön muutokset ovat olleet nopeita ja ne ovat yhä vaikeammin ennakoitavia. Valiokunta toteaa, että muutosta parempaan ei ole lähitulevaisuudessa odotettavissa.

EU:n toimintaa ja lainsäädäntöä on tarpeen kehittää vastaamaan turvallisuusympäristön muutosta. Valiokunta pitää tärkeänä, että vahvojen ulkorajojen merkitystä painotetaan ja Euroopan yhdenmukaisen rajaturvallisuuden kehittämistä jatketaan.

Viranomaisten tilannekuvaa ja valmiutta toimia erilaisissa hybridi-aiheuttamisen tilanteissa on syytä parantaa. Tällaisia ovat muun muassa välineellistetyn maahantulon käyttämiseen hybridi-aiheuttamisessa, vihamielisten droonien havaitsemiseen, tunnistamiseen ja torjuntaan sekä merelliseen kriittiseen infrastruktuuriin liittyviin uhkiin vastaamiseen liittyvät tilanteet. EU:n erillisvirastoilla, etenkin Frontexilla ja Europolilla, on tärkeä jäsenvaltioiden toimintakykyä kokonaisvaltaisesti tukeva rooli hybridiuhkiin vastaamisessa.

Valiokunnan lausunto HaVL 8/2026 vp

Hallintovaliokunta korostaa, että välineellistettyä maahantuloa tulee torjua tehokkaasti kaikilla EU:n ulkorajoilla, erityisesti EU:n itäisellä maaulkorajalla. Rajaturvallisuusjärjestelmän tulee jatkossakin perustua jäsenvaltioiden ensisijaiseen vastuuseen, mutta unionin tuella on vahvistettava erityisesti ulkorajavaltioiden kykyä rajojen turvaamisessa ja laittoman muuttoliikkeen torjunnassa unionin yhteisillä ulkorajoilla. Hybridivaikuttamisen keinona käytettävään laajamittaiseen maahantuloon on vastattava torjumalla tulijat rajalla ja tehostamalla paluita kolmansiin maihin. Hallintovaliokunta pitää tärkeänä, että kaikilla EU:n jäsenvaltioilla on mahdollisimman realistinen käsitys välineellistetyn maahantulon käyttämisestä hybridivaikuttamisessa.

Valiokunta pitää perusteltuna, että lainvalvontaviranomaisten toimintaedellytyksiä merellisissä poikkeustilanteissa yhtenäistetään ja tehostetaan. EU:n nykyistä vahvempaa roolia jäsenvaltioiden tukena kansainvälisen merioikeuden ja merioikeusyleissopimuksen tulkintaan liittyvissä kysymyksissä ja niitä kehitettäessä on myös syytä arvioida.

Rahoitus

Hallintovaliokunta katsoo, että rahoituksen käyttö tulee suunnitella joustavasti ja siten, että se tukee Suomen erityisasemaa itäisenä ulkorajavaltiona ja varmistaa tavoitteiden tehokkaan toimeenpanon. On tärkeää, että tulevalla rahoituskehyskaudella unionin rahoitusta voitaisiin käyttää joustavasti ja kustannustehokkaasti viranomaisyhteistyön tukemiseen varmistuen toimintavalmius kaikissa turvallisuustilanteissa.

Valiokunta on aiemmissa lausunnoissaan korostanut nykyisessä geopoliittisessa tilanteessa etenkin itäisen ja pohjoisen Suomen merkitystä koko Euroopan turvallisuudelle. Valiokunta näkee, että itärajan sulkeutumisen vaikutuksiin tulisi ohjata myös erillistä EU-tukea. Suomen itäraja on paitsi EU:n ulkoraja, myös Naton pisin maaraja Venäjän kanssa (1 343,6 km).

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan rajaturvallisuuden kehittämiseen voidaan sisäisen turvallisuuden rahoituksen lisäksi hyödyntää laajasti muitakin EU-rahoituslähteitä. Esimerkiksi Verkkojen Eurooppa -välineessä on kriittiseen liikenneinfrastruktuuriin ja sotilaallisen liikkuvuuteen liittyviä kokonaisuuksia. EU:n monivuotista rahoituskehystä koskevilla ehdotuksissa on jo sisäänrakennettuna varautumisen periaate, jota voidaan hyödyntää rahoitusvälineiden kautta myös rajaturvallisuuden kehittämisessä.

EU:n perussopimukset rajoittavat unionin talousarviosta rahoitettavia jäsenvaltioiden puolustustarvikehankintoja. Tämän vuoksi EU-rahoitusta tulee mahdollisimman laajasti hyödyntää kaksikäyttöhankintoihin, mikä tarkoittaa sitä, että rajaturvallisuuteen, varautumiseen ja sisäiseen turvallisuuteen hankittavan kaluston on osiltaan oltava suorituskykyistä, käyttökelpoista ja toimintakykyisten tahojen käytettävissä kaikissa turvallisuustilanteissa, myös eriasteisten kriisien aikana.

Valiokunta toteaa, että ulkorajavalvonnan hankkeiden rahoitus tukee etenkin Suomen itäisillä raja-alueilla välillisesti myös alueellista elinvoimaa.

Valiokunnan lausunto HaVL 8/2026 vp

Turvallisuusstrategia

Hallintovaliokunta pitää perusteltuna, että ennen tarkempien kantojen muodostamista selvitetään turvallisuusstrategian tarve ja se, mitä turvallisuuden osa-alueita se kattaa. Lisäksi on tärkeää, että Suomen ennakkovaikuttamistyössä otetaan huomioon johdonmukaisuus ulko- ja turvallisuuspoliittisen ajankohtaisselonteon päivittämisen kanssa. Arktinen turvallisuus on tärkeä osa turvallisuuden kokonaisuutta.

Turvallisuusstrategian valmistelussa on syytä ottaa huomioon muut sisäiseen turvallisuuteen, varautumiseen ja yhdenmetyyn rajaturvallisuuteen liittyvät strategiat sekä muiden politiikkalohkojen strategiset suunnitelmat, jotta strategiat ovat keskenään johdonmukaisia. Strategiatyössä on huomioitava kattavasti siviili-, lainvalvonta- ja puolustusviranomaiset ja niiden rooli sekä yhteistyö turvallisuuden varmistamisessa kaikissa turvallisuusolosuhteissa. Varautumisen periaate (preparedness-by-design) on kannatettava.

Hallintovaliokunta katsoo tässäkin yhteydessä, että turvallisuuteen liittyviä kysymyksiä on tarkasteltava laajana kokonaisuutena, jotta turvallisuuteen vaikuttavat tekijät ja ilmiöt sekä niiden väliset yhteydet voidaan mahdollisimman tehokkaasti havaita. Selvää jakoa ulkoisen ja sisäisen turvallisuuden välillä ei voida enää tehdä. Ulkoisen ja sisäisen turvallisuuden rajapinnat ovat merkityksellisiä muun muassa unionin ulkorajojen turvallisuuden parantamisessa, terrorismin, kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden ja laittoman maahantulon torjunnassa sekä hybridiuhkiin vastaamisessa.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Hallintovaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan.

Valiokunnan lausunto HaVL 8/2026 vp

Helsingissä 19.3.2026

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

varapuheenjohtaja Pihla Keto-Huovinen kok

jäsen Tiina Elo vihr

jäsen Eveliina Heinäluoma sd

jäsen Petri Honkonen kesk

jäsen Juha Hänninen kok

jäsen Christoffer Ingo r

jäsen Mari Kaunistola kok

jäsen Anna Kontula vas

jäsen Rami Lehtinen ps

jäsen Mira Nieminen ps

jäsen Hanna Räsänen kesk

jäsen Joakim Vigelius ps

jäsen Juha Viitala sd

jäsen Paula Werning sd

jäsen Ben Zyskowitz kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Henri Helo

Valiokunnan lausunto HaVL 8/2026 vp
Eriävä mielipide

Eriävä mielipide

Perustelut

Valtioneuvoston selvityksessä on kyse puolustukseen ja rajaturvallisuuteen liittyvien ennakkovaikuttamiskantojen päivittämisestä. Lisäksi E-kirjeessä muodostetaan ennakkovaikuttamiskantoja EU:n turvallisuusstrategiaan, joka on määrä antaa kesällä 2026 ja jolla on tarkoitus vastata viimeaikaisiin geostrategisiin ja geopolitiisiin muutoksiin. Hallintovaliokunta keskittyy toimialansa huomioon ottaen rajaturvallisuuteen ja turvallisuusstrategiaan liittyviin näkökohtiin.

Vasemmistoliitto ja Vihreät eivät voi yhtyä valiokunnan lausuntoon seuraavilta osin.

Rajaturvallisuus

EU:n rajaturvallisuuteen liittyvä kehitys on elimellisesti linkittynyt EU:n maahanmuutto- ja turvapaikkalainsäädäntöön, jota on kiristetty usealla eri esityksellä viimeisen vuosikymmenen aikana. Komissio niin ikään esitteli alkuvuodesta 2026 uuden turvapaikka- ja muuttoliikestrategian, jossa EU:n ulkorajojen vahvistamista korostetaan keskeisenä keinona vastata muuttoliikkeen voimistumiseen.

Kiristyvän EU:n turvapaikka- ja maahanmuuttopolitiikan myötä Suomen on pyrittävä vaikuttamaan siihen, että EU:n rajaturvallisuuspolitiikkatavoitteet pitävät sisällään eksplisiittisen tavoitteen turvata ihmisoikeuksien, oikeusturvan ja palautuskiellon täysimääräinen toteutuminen.

Suomen on vaadittava EU:lta rajaturvallisuusratkaisuja, jotka varmistavat, että rajaturvallisuustoimet ovat yhdenmukaisia unionin julkilausuttujen arvojen kanssa ja noudattavat perusoikeuksia, kansainvälistä oikeutta, ihmisoikeuksia ja palautuskieltoa. Näitä ihmisoikeusperustaisia toimintamalleja on sovellettava ja hyödynnettävä johdonmukaisesti EU:n rajaturvallisuuspolitiikan sekä maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikan toimeenpanossa.

Euroopan komission esittämä ja muun muassa komissaari Henna Virkkusen käyttämä uustermistö, jolla pyritään mielikuvissa ja kielen tasolla yhdistämään muuttoliike ilmiönä aseisiin on kestänyt. Välineellistetyin maahantulon ja nk. "muuttoliikease"-termin käyttäminen synonyymeinä ei ole neutraali sanavalinta, vaan vaikuttaa suoraan polarisoituneessa eurooppalaisessa poliittisessä kentässä heikentävästi demokraattiseen ja tietopohjaiseen keskusteluun.

Välineellistetty maahantulo viittaa ilmiön taustalla vaikuttaviin, usein vihamielisiin vieraan vallan motiiveihin, ei ulkorajan yli pyrkivien yksilöiden oikeudelliseen asemaan tai suojelun tarpeeseen. Komission 2024 antamassa välineellistämistilanteita nimenomaisesti koskevassa tiedonannossa (COM(2024) 570) painotetaan, että jäsenvaltioiden poikkeuksellistenkin toimien tulee noudattaa EU:n lainsäädännössä säädettyjä rajoituksia ja edellytyksiä, ja että jäsenvaltioiden on EU:n ulkorajoja valvoessaan samalla kunnioitettava perusoikeuksia ja palautuskiellon periaatetta. Kaikkien toimenpiteiden tulee olla oikeasuhteisia ja niiden on

Valiokunnan lausunto HaVL 8/2026 vp
Eriävä mielipide

rajoituttava siihen, mikä on ehdottoman välttämätöntä. (HaVM 14/2025 vp — HE 18/2025 vp). Näitä samoja periaatteellisia tavoitteita olisi sisällytettävä myös Suomen ennakkovaikuttamiskantaan.

Siirtolaisuus ja muuttoliike ovat monitahoisia ilmiöitä, joihin voidaan vaikuttaa määrätietoisesti ja ratkaisukeskeisesti. Suomen kannassa ja vaikuttamistoimissa on tärkeää erottaa selkeästi, milloin muuttoliikettä pyritään hyödyntämään osana tarkoituksellista valtioiden välistä vaikuttamista, milloin muuttoliikkeen taustavaikuttimina on useampia, usein samanaikaisesti sekä yksilöllisiä että yhteiskunnallisia, tekijöitä. Siksi kaikissa EU:n rajapolitiikkatoimissa yksilön oikeuksien turvaaminen ja ihmisarvoinen kohtelu on ensiarvoisen tärkeä tavoite, joka on erottamaton osa EU:n arvoperustaa sekä oikeudellinen velvoite EU:n perusoikeuskirjan sekä kansainvälisten ihmisoikeussopimusten nojalla.

EU:n päätöksenteon on perustuttava kokonaisvaltaiseen tilannekuvaan, tutkittuun tietoon sekä ihmisoikeuksia ja kansainvälisiä velvoitteita kunnioittaviin ratkaisuihin myös rajaturvallisuuden osalta.

Turvallisuusstrategia

Suomen kannassa tulisi huomioida kokonaisturvallisuuden sisällöt eksplisiittisesti. EU:n sisäisen turvallisuuden vahvistamiseksi tarvitsemme riittäviä viranomaisresursseja ja sujuvaa viranomaisyhteistyötä, mutta myös riittävää toimeentuloa, koulutusta ja mahdollisuuksia hyvään elämään. Ympäristökriisit ja terveysturvallisuuden vaarantuminen ovat merkittäviä turvallisuusuhkia Suomelle ja Euroopalle. Turvallisuutta ei voi tarkkailla näistä kehitystrendeistä irrallaan. Suomen tavoitteena tulee olla turvallisuuskysymysten ymmärtäminen kokonaisuutena ja riskien juurisyihin puuttuminen. Vasemmistoliiton ja Vihreiden kanta on, että tehokkainta turvallisuuspolitiikkaa on eriarvoisuuden johdonmukainen purkaminen, ja sen tulisi myös olla Suomen avaintavoitteena EU:n turvallisuusstrategiaan vaikuttaessa. (HaVL 6/2024 vp — E 58/2023 vp)

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että suuri valiokunta lausuntonaan ilmoittaa, että se edellyttää valtioneuvoston vaikuttavan EU:ssa rajaturvallisuutta koskeviin linjauksiin sekä EU:n turvallisuusstrategian sisältöön edellä perusteluissa kuvatulla tavalla.

Helsingissä 19.3.2026

Anna Kontula vas
Tiina Elo vihr